

צאירות לזשע"ה

לעילוי נשמת א"מ הרב מאיר שמואל ב"ר אהרן הכהן כץ זצ"ל

גיליון מס' 54
פרשת בשלח

נקודות אור

ויאמינו בד' ובמשה עבדו

אומר מרן הגרמ"צ ברגמן שליט"א: הנה כבר עמדו רבים, הרי כבר נאמר בתורה לפני זה "ויאמן העם" ומה נתחדש כאן ב"ויאמינו בד' ובמשה עבדו"?

ומביא שהמשך חכמה" אומר שאלישע החיה בנה של השונמית בזכות האמונה שהאמינה בו השונמית, אע"פ שהיא ראתה שאלישע לא ידע ממות הילד, ששאל לה 'השלום לאשך השלום לילד', ובכל זאת לא איבדה את אמונת חכמים.

וגם בקריעת ים סוף, כותב הי"ש משמואל, שאמנם היציאה ממצרים הייתה ע"י פסח ומילה, אבל קריעת ים סוף הייתה ע"י האמונה שנכנסו בים ומסרו נפשם, והנה ע"י שמסרו נפשם ונכנסו לים נבקע הים, והיו יכולים לחשוב שהם הם בכוחם לעשות. אמנם אף על פי כן ע"י קריעת ים סוף ומסירות נפשם גברה בהם האמונה בד' ובמשה עבדו, מכח אמונת חכמים, ותלו הנס רק בהם. לכן מדגישה התורה שוב: "ויאמינו בד' ובמשה עבדו", למרות מסירות נפשם שנכנסו לים.

חכמתכם ובינתכם

סיפר הג"ר משה שפירא זצ"ל שבפעם הראשונה שהגיע לדבר עם מרן הגרי"ז זי"ע בלימוד הוא שאל את הגרי"ז האם הוא מפריע כעת

ענה לו הגרי"ז: תיכף נראה...

צריך עיון

יש לתמוה למה בעצם היה למשה רבינו זכות לקבל רכוש מהמצרים, הרי הוא וכל שבט לוי לא עונו, והרי מפורש שהרכוש זה תמורת העינוי??

נכון, שמשא רבנו היה עשרות שנים בגלות ובאו להרוג אותנו על שדאג לעם ישראל, אבל עדיין הוא לא סבל עינוי ועבודת פרך, אלא ברח כמורד במלכות, ולכן לכאורה לא מגיע לו רכוש כמו כל היהודים שעבדו עבודת פרך??

הגות שאבעס'

וייראו מאד ויצעקו בני ישראל אל ה', ויאמרו אל משה המבלי אין קברים במצרים

אומר רש"י ויצעקו. תפשו אומנות אבותם

בפשטות, רש"י בא לדבר בשבחם של בני ישראל, שבשעת צרה תפסו אומנות אבותם בידם וצעקו אל ד' שישיעם.

אך כבר תמהים הרמב"ן ועוד במקום, איך יתכן שתפסו אומנות אבותם בידים ורגע לאחר מכן בעטו בישועתו ואמרו שטוב היה להם אילו לא היה מצילם (המבלי אין קברים במצרים...).

ברצוני להתמקד בשתי תשובות שנאמרו על כך, שמלמדות אותנו כללים חשובים בדרך ד'.

המהר"ל אומר: אין לומר שהיו צועקים כדרך הצדיקים שהם צועקים בעת צרה, דהא היו מתלוננים עכשיו לומר "הלא טוב לנו עבוד את מצרים", אלא שהוא אומנות אבותם, שכך היה מנהג אבותם, ודבר שהוא מנהג אבותם נמשך האדם תמיד אחריו, אף על גב שאינו עושה בכונת לבו ודעתו.

על ההורים מוטל להקנות לילדים את הערכים הנכונים, אבל לא באמצעות אילוף חלילה, אלא ע"י חיבור אמיתי אל הערכים, מכיוון שרק כשהילד מחובר לערכים הנכונים, הערכים הופכים להיות חלק מהם והופכים לקניין נצח.

רוב דברי חז"ל בפרקי אבות, נפתחים במילים "הוא היה אומר", יש המבארים בדרך דרוש ש'הוא היה אומר', הכוונה שהאמירות האלה היו יותר ממילים שהתנא אמר, הן היו מילים שהוא גילם בעצמותו, תיאור של מהותו.

אם רק מסבירים לילד מה הערכים הנכונים שאליהם הוא צריך לשאוף, נובל לקבל חלילה ילד שרק יחקה את הוריו, אך לא יעשה את הדברים **בכונת לבו ודעתו**, ואם חלילה נעקם פרצוף בכל פעם שהילד לא הולך בדיוק ב'דרך שלבו', אלא מחפש ריגושים ואקשן, נובל לקבל חלילה ילד מרדן או כבויו, אך אם נשקיע לחבר אותו לערכים ולחיי תורה בצורה בריאה וחוויתית, נזכה בס"י שהוא יהיה בבחינת 'הוא היה אומר', שהילד יהיה מחובר באמת לערכים והם יתפכו להיות הערכים שלו, עליו לחבר אותו לערכים באמצעות חוויה בריאה של המצוות והימים הקדושים ועל ידי דוגמא אישית.

זהו הלימוד הראשון מהפרשה שלנו, לחיות את הערכים ולא רק לחקות אחרים.

המלבי"ם אומר תשובה נוספת על השאלה, איך יתכן שרגע אחד צעקו אל ד' ורגע לאחר מכן התלוננו על משה רבנו: תחלה בטחו בה' וצעקו בתפלה שיתן בלב פרעה שיוסג אחור, אבל כשראו שפרעה מתקרב והולך ולא מצאו חזון מה', אז חשבו רע על משה שה' לא צוהו שיוציאם ממצרים.

בדרשה שנשא לאחרונה מרן הגר"ד לנדו שליט"א אמר "לא מספיק לנהוג על פי תורה, צריך גם לנהוג ע"פ גדולי התורה", האמונה בקב"ה היא יסוד היסודות, אבל זה לא מספיק, יהודי חייב להאמין ולנהוג גם ע"פ גדולי התורה וכאן עם ישראל האמינו בקב"ה וזעקו אליו, אך לא האמינו באמונה שלמה במשה רבנו.

על פניו, נראה שאמונתם בקב"ה הייתה שלמה, אבל באמת לא ניתן להאמין בקב"ה אם לא מאמינים בגדולי התורה, כפי שאומר המכילתא "ויאמינו בה' ובמשה עבדו- אם במשה האמינו קל וחומר בד'?" בא זה ללמדך שכל מי שמאמין ברועה נאמן כאילו מצליח במי שרעה והיה העולם. כיצא בדבר אתה אומר וידבר העם באלקים ובמשה אם באלקים דברו קל וחומר במשה אלא זה בא ללמדך שכל מי שמדבר ברועה נאמן כאלו מדבר במי שאמר והיה העולם".

אמונה אין פירושה 'אמונה עיוורת', אלא 'אמון', שהרי מי שמכיר בחכמת הרפואה – נותן אימון ברופאים. מי שמכיר ביכולת הטכנאי – נותן אימון בטכנאי. וכמו כן מי שמכיר במציאות 'חכמה' – דבר טבעי הוא שיתן אימון בחכמים, וכפי שכותב החזון איש באגרת (א,קפב) "שאלת איך הדרך לאמונת חכמים? תשובה – אמונת חכמים תלויה באמונת החכמה בכלל. אין חכמה בעולמנו בלתי אם עברה לנו דרך נשמת אדם ח"י".

מסופר שאדם פגש באדם אחר ברחוב והלה ביקש ממנו הלוואה של \$100, אך הוא לא הסכים להלוות לו בטענה שאינו מכיר אותו, לאחר כמה דקות פגש אותו אדם את ידידו וגם הוא ביקש ממנו הלוואה ע"ה \$100, וגם כאן הוא סירב ואמר 'איני יכול להלוות לך, כי אני מכיר אותך...'. בוודאי, שאין לאדם לתת אמון עיוור בכל אדם ובכל מצב, אבל אדם שבתוך הפנימי של הנפש שלו הוא חסר אמון לא יתכן שתהיה לו אמונה בקב"ה.

אדם שלא מוכן לתת אמון בזולת, אלא מלא חשדנות ונותן אמון רק במה שנראה ישר בעיניו, דומה לכבש שהולך בתוך העדר וכשרואה עדר אחר שהולך בכיוון שנראה לו יותר מתאים קופץ אל העדר ההוא. ודאי סופו שכשלא ימצא עדר שהולך לכיוון שהוא רוצה, ילך לבדו (או עכ"פ בני ביתו שלמדו את 'רכו' יתעו במשך הזמן).

אדם חסר אמון, יכול לקיים תומ"צ בהיזרו 120 שנה, אבל חיבור לקב"ה אין לו, מכיוון שכאשר הוא לא נותן אמון באף אחד, ומספר לעצמו שלמרות שישנם כאלו הנראים אנשים טובים, באמת כולם או רובם רעים/שחצנים/מזלזלים, אז גם כשבאים עליו קשיים וניסיונות, הוא לא באמת מאמין שהכל לטובתו, אלא רק משתיק את השאלות והרגשות שקופצות בתוכו ובורח מהם, מתוך הרגשה שאם יסכים להרגיש את הכאב, זה יפגום באמונה שהכל בהשגחה ואסור להטיל טענות כלפי מעלה וכו', והוא רק משכנע את עצמו שכשקשה לא צריך להתחנשב בקושי כי זה מה שטוב, הכל משמים וזהו. ואחרי זמן הלב מתפוצץ בפנים...

אבל אדם שבחר לתת אמון שיש טוב בעולם, מסוגל גם לתת אמון שבאמת כל מאן דעביד רחמנא לטב עביד, הוא מבין שיתכן שהוא לא רואה את כל התמונה או רואה את התמונה בצורה מעוותת בגלל חוויות שליליות שלו מהעבר, ובעיקר הוא מבין שאמונה בד' לא אומרת שאין קושי, לא אומרת שאסור לחוש את הקושי, היא רק אומרת שלמרות שקשה לי, ולפעמים מאוד, ואני מתחנן לד' שייסיר מעלי את הניסיון הזה, יחד עם זה אני מאמין שהכל בא מהמלך הטוב והמיטיב לכל' והכל באמת לטובה.

נכון, לא תמיד אני מבין מה שהש"ת עושה, כי יצור אנוש, בר חלוף, עם יצרים ותאוות, לא אמור להבין את הנהגת השם האלוהית, אבל זו לא השתקה של הרצון להבין, אלא ריאליות על המקום שלי והבנה שכליוד אשה ונברא, אין לי את הכלים והאפשרות להבין את דרכי ההשגחה האלוהית, אלא רק להאמין שהכל באמת לטובה.

יזכנו ד' לאמן את נפשנו לתת אמון!!

מעשה שהיה

הסיפור הבא קרה באמת, אבל האמת שגם אם הוא לא היה אמיתי הוא היה אמיתי, מכיוון שגם כאשר אנחנו לא רואים עין בעין את הקדמת הרפואה למכה, עלינו לתת אמון שהיא קיימת

משפחה חרדית יצאה לחופשה בטבריה. האישה ושתי הבנות ירדו לכנרת לשחות, והבעל הלך להתפלל אצל רבי מאיר בעל הנס. הילדות נכנסו למים כשלתפתע הגדולה, שלא ידעה לשחות, מעדה, נסחפה עם הזרם למים העמוקים והחלה לטבוע. האם, על החוף, ראתה את בתה שוקעת ומתחננת על חייה, ומכיוון שגם היא לא ידעה לשחות, היא רצה לכביש ובייאוושה החלה לסמן למכוניות החולפות שהיא זקוקה לעזרה. מכוניות רבות חלפו על פניה, צפרו לה, סימנו לה לזוז, צעקו עליה, עד שלבסוף עצר מישוהו. מהמכונית יצא גבר לבוש חליפה נאה ושאל מה קרה. "הבת שלי טובעת", האם צרחה אליו.

"אל תשכח שאתה אחרי התקף לב", הוא עוד שמע את אשתו צועקת אחריו, בעודו מסיר את מעילו מעליו ורץ אל המים. הוא צלל פנימה ועלה בחזרה, מושך אחריו ילדה קטנה. האם נשמה לרווחה לרגע, עד שקלטה שזו בתה הקטנה, שכנראה קפצה למים כדי להציל את הגדולה. "יש לי שם עוד ילדה!" היא צרחה והאישה הסתובב בחזרה אל המים "איפה היא? איפה היא?" והאם מצביעה למרחק וצועקת, "שם, שם". האישה צלל פנימה והתחיל לגרום את הגוף הקטן וחסר החיים אל החוף כשהוא שומע את האנשים שעומדים על החוף קוראים אליו, "הראש שלה במים! תוציא לה את הראש מהמים!" הוא משך את הראש הקטן, השעין אותו על כתפו והביא אותה לחוף. אחד הנוכחים התחיל להנשים את הילדה, ואנשי מד"א שהגיעו בינתיים באמבולנס מדדו לה דופק ובדקו אותה, אבל לאחר זמן מה פנו לאם הוודיעו לה שהיא הייתה זמן רב מדי מתחת למים והם לא יכולים להצילה. כשהם מגיעים לבית החולים, הרופאים אומרים את אותו הדבר.

בני המשפחה מתחילים להתפלל לנס. הם מתפללים ללא הפסקה ובבדיקה הבאה הרופא נושא אליהם עיניים משתאות. "אני לא מאמין! הפעילות המוחית חזרה לתפקוד רגיל!" הילדה מתעוררת לחיים ויומיים אחר כך יוצאת מבית החולים על שתי רגליים. הרופאים אומרים שזהו נס רפואי – החמצן לא הגיע למוחה במשך זמן רב מדי בשביל שדבר כזה יקרה!

מספר ימים אחר כך המשפחה עורכת סעודת הודיה כדי להודות לאלוקים על הנס, ומבקשת להזמין לאירוע את האישה שקפץ למים והציל את בתם. הם מוצאים אותו בעזרת בית החולים. מדובר בעורך דין המתגורר בקיבוץ, אדם שאין לו כל קשר לדת, ומעולם לא היה לו. הם מזמינים אותו לסעודה והוא מספר להם את סיפורו.

הוא היה בתקופת החלמה מהתקף לב לפני התקרית, והיה בדרך לחופשה בצפון עם אשתו כשראו את אם המשפחה מתחננת לעזרה. אשתו אמרה לו להמשיך לנסוע, אבל הוא אמר שהיא נראתה כל כך נואשת, שהוא הרגיש שהוא חייב לעזור ולעזור. הוא סיפר למשפחה שהוא היה חולה במשך תקופה – אבל בעברו הרחוק היה שחיין אולימפי, אם כי מזה שנים שכבר אינו שוחה. אבל, כשבוע לפני התקרית, כחלק מתכנית ההחלמה שלו, הוא שהה בבית מלון והתחיל לשחות שוב. אשתו אמרה לו שזה מסוכן, אבל הוא השיב לה שיש לו הרגשה שהוא חייב לעשות את זה, והוא נהנה מכל רגע במים.

הוא המשיך ואמר, שלולא הזמן שבילה בשחייה באותו שבוע, לא היה מצליח להציל את בתם. "אז קפצתי למים והצלתי את הקטנה, אבל אז אמרת לי שיש עוד אחת. נכנסתי שוב למים, וכשמשייתי את השנייה, והבנתי שראשה נשאר במים, חשבתי שאני משתגע. לא יכולתי לשאת את המחשבה". כשהגיע הביתה, הוא סיפר, הוא פרץ בדמעות ואמר לאשתו, "אני הרגתי את הילדה היא". אשתו אמרה לו שנהפוך הוא, הוא הציל את הילדה, תוך סיכון חייו שלו.

"אבל אני כל כך טיפש", הוא אמר, "לא הרמתי את ראשה מהמים."

"לא", היא השיבה, "פשוט לא שמת לב."

"לא", הוא התעקש, "היא מתה בגלל הטיפשות שלי! זו הייתה אשמתי. היא הייתה יכולה לחיות!"

ואז, הוא המשיך בסיפורו: "חזרתי למקום ההוא וטיפסתי על הר גבוה. הבטתי לשמיים ואמרתי, 'ריבונו של עולם, מעולם לא פניתי אליך בתפילה. גדלתי בקיבוץ, ושם תמיד לעגנו לתפילות. תפילה הייתה בשבילי תמיד מעשה מביך. זו הפעם הראשונה בחיים שאני מתפלל אליך. אני לא אוכל להמשיך לחיות ככה. בבקשה, אלוקים, תתייחס לזה כאילו התפללתי אליך כל חיי, ותחבר את כל התפילות שהייתי מתפלל במשך כל השנים, ותשתמש בהן כדי להציל את הילדה הזאת. אנא ממך'. ואז, הוא סיפר למשפחה המרותקת לסיפור, "חזרתי הביתה והתקשרתי לבית החולים ושם אמרו לי שלפני שעה היא התעוררה. בדיוק בשעה שהתפללתי."

תפילה

ברכת מלביש ערומים

במבט ראשון, ברכה זו שונה משאר הברכות, ששאר הברכות באות על עניינים המתחדשים בכל יום, אך הבגדים הם אותם בגדים מתמול שלשום, ורק שהאדם לבשם היום שוב, ואיזו התחדשות יום יומית יש כאן? ובפרט שבימינו לבושים גם בלילה, ואין כאן מעבר ממצב של עירום ללבוש כמו בזמן הגמ'?

והנה הר"י בר יקר והאבודרהם כתבו על ברכה זו: על שם יעשה ה' אלקים לאדם ולאשתו כתנות עור וילבישם.

ד' גמל חסד מיוחד עם אדם ואשתו, שגם לאחר שחטאו, ובחטאם הם גרמו לעצמם פחיתות ובושה זו להיות ערומים, מ"מ עשה להם השי"ת בגדים.

וביותר, שהרי בשביל לכסות ערוותם, כבר היה להם את הכיסוי של החגורות מעלה תאנה שתפרו להם, אלא השי"ת הוסיף ונתן להם בגדים בגדי כבוד, ולפי מ"ד אחד הבגדים שד' הוסיף להם היו בגדי כהונה!

הרי לנו חסדו הנפלא של השי"ת עם האדם ואשתו, שלמרות חטאם הוא ממשיך להיטיב איתם, ולא רק הצרכים המינימליים, אלא מכין להם בגדי כבוד.

ובזה נפתח לנו להבין עומק חדש בברכת מלביש ערומים, שאיננה רק על עצם הבגדים בלבד, אלא כיוון שברכה זו יסודה בהלבשת הערומים הראשונה, הרי שכלול בתוכה השבח להשי"ת על כך שהוא מטיב איתנו למרות חטאינו, ומעניק לנו כבוד ויקר, ו'מלביש ערומים' הוא 'דוגמה' ו'כותרת' להנהגה נפלאה זו.

ובזה מובן היטב שאכן ברכה זו נוהגת בכל יום, כי השי"ת משפיע לנו כבוד ויקר בכל יום מחדש שלא לפי מעשינו.

שונה הלכות

כהדרתם של גדולי התורה להתחוק בהלכות שבת, נתמקד בל"ב בשבועות הקרובים בהלכות אלו לזכות עמ"

מעשה אדם שלאחר הקידוש בליל שבת, כאשר שתי מהמיץ ענבים, והרגיש שטעמו חמוץ, לא מקולקל לגמרי, אפשר להתאמץ ולשתות, אבל חמיצות ניכרת, ואכן שתי רוב רביעית, אך נשאלה שאלה האם יצאו ידי חובת קידוש או לא?

צדדי השאלה הם כיון שיש דין (או"ח רד) שיין שריחא חמרא וטעמא חלא מברך שהכל, וא"כ ברכת הגפן הייתה לבלטה ולא היה קידוש על הכוס, ואף לא היה קידוש על היין דאי"ז קרוי יין, ועוד דגם אם ננקוט שכן מברכים על מיץ ענבים כזה הגפן, הרי קי"ל (או"ח רע"ב) שאין מקדשין אפילו על "ריחא חלא וטעמא חמרא", למרות שברכתו הגפן, ואפילו במעט ריח רע פסול כמו בנסכים משום "הקריבהו לפחתך" ועי"ש במשנ"ב שפסול אפילו בדיעבד!

אלא שיש לעיין, דשמא בדורינו המפונק מגדירים כל חוסר טריות מועט ושינוי טעם דק כבר נמנעים מלשתות, ושמה דרגא זו לא פוסלת, אך יתכן שכיוון שהמציאות היא שנמנעים מלשתות זה גופא פוסל, ובפרט שהמג"א הביא את ר"ת שיין שקצת אנשים נמנעים וקצתם לא נמנעים מספק יש להחמיר.

לקדש שוב על יין או מיץ ענבים חדש אי אפשר, מכיוון שמספק אי אפשר לברך שוב ברכת הגפן וברכת הקידוש.

האם אכן לא יצא ידי חובת קידוש? וא"כ האם הפיתרון היחיד הוא ללכת לשכנים שלא קידשו עדיין ולבקש לצאת מהם ידי חובה או שיש פתרונות נוספים?

וירא ישראל את היד הגדולה אשר עשה ה' במצרים ויאמינו בה' ובמשה עבדו

בני ישראל אומרים את הפסוק הזה כאשר הם לאחר קריעת ים סוף, **ואם כן מדוע נאמר "וירא ישראל את היד הגדולה אשר עשה ה' במצרים..."** היה צריך לכתוב 'אשר עשה ה' בים סוף?' מדוע במקום להלל את נס קריעת ים סוף אנו משבחים ומהללים את נס יציאת מצרים?

יש לברר יסוד גדול, חיי האדם הם ארוכים ובמהלכם ישנם זמנים טובים, וזמנים טובים פחות, חיי של האדם מורכבים. חשוב שאדם ידע לא לשפוט את חייו על פי כל רגע ורגע, אלא על פי כל תמונת החיים, כי אם אדם ישפוט את חייו על פי כל רגע ורגע, הוא יחווה חיים קשים ומרים.

בני ישראל ירדו לארץ מצרים, עברו שיעבוד נורא, עבודה בפרך, הרגו את ילדיהם והם הושפלו, אם היו שופטים כל רגע בפני עצמו זה היה חורבן גדול שאין כדוגמתו. אבל לאחר מכן ה' היכה את מצרים בעשר מכות, בני ישראל יצאו ממצרים וזכו לקריעת ים סוף, ואז ברגע שעברו את ים סוף בני ישראל ראו את התמונה השלימה ואז הם הבינו שכל מה שעברו בארץ מצרים היה דבר גדול מיוחד וטוב, שזכו להיות הכלי שעל ידו נתגדל כבודו ויתברך ועל ידי הצלתם ממצריים נתפרסם שמו ואז "ויראנו בה' ובמשה עבדו" כאשר ראו את כל התמונה בשלימות הם הגיעו לדרגה שהאמינו בה' ובמשה עבדו והאמינו שכל מאן דעביד רחמנא לטב עביד.